

PEDAGOGIK MAHORAT

MS
2022

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

Maxsus son

Jurnal 2001-yildan chiqa boshlagan

Buxoro – 2022

PEDAGOGICAL SKILLS

The scientific-theoretical and methodical journal

2022, special release

The journal is submitted to the list of the scientific journals applied to the scientific dissertations for **Pedagogic** and **Psychology** in accordance with the Decree of the Presidium of the Ministry of Legal office of Uzbekistan Republic on Regulation and Supervision of HAC (The Higher Attestation Commission) on December 29, 2016.

The journal is published 6 times a year

The journal is registered by Bukhara management agency for press and mass media in Uzbekistan.

The certificate of registration of mass media № 05-072 of 22 February 2016

Founder: Bukhara State University

Publish house: Uzbekistan, Bukhara, Muhammad Ikbol Str., 11.

e-mail: ped_mahorat@umail.uz

EDITORIAL BOARD:

Chief Editor: Pedagogical Sciences of Pedagogy, Prof. Bakhtiyor R. Adizov.

Deputy Editor: Pedagogical Sciences of Economics, Prof. Bakhtiyor N. Navruz-zade.

Editor: Doctor of Pedagogical Sciences(DSc), Asst. Prof. Alijon R. Khamraev

Doctor of Economics Sciences Obidjan X. Xamidov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Uzakbai Sh. Begimkulov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Mels Kh. Mahmudov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Holby I. Ibrahimov

Ph.D. of Pedagogical Sciences, Prof. Yelka K. Yanakieva (Bulgaria)

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Siddik K. Kahhorov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. M. Mahmudova

Doctor of Psychology, Prof. Vladimir V. Kozlov (Yaroslavl, Russia)

Doctor of Philology, Prof. Mustafa Said Arslon (Turkey)

Doctor of Technical sciences, Prof. Mukhtor R. Amanov

Doctor of Technical sciences, Prof. Zakirkhodja A. Tadjikhodjaev

Doctor of Philology, Prof. Darmon S. Uraeva

Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Prof. Durdimurod K. Durdiev

Doctor of Economics, Prof. Nasir N. Mahmudov

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Shirinboy Sh. Olimov

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Nishon S. Kiyamov

Doctor of Economics Sciences Otabek S. Kahhorov

Doctor of Philology Kaxramon R. Tuxsanov

Doctor of Historical science, Prof. Sh. Hayitov

Doctor of Historical science, Prof. Halim H. Turaev

Doctor of Historical science, Prof. Q. Rajabov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Maxmatmurod X. Shomirzaev

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Xadicha S. Shomirzaev

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Roza X. Niyozmetova

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Gulnoz N. Qurbonova

MUNDARIJA

Nodir YADGAROV. Bo‘lajak chizmachilik o‘qituvchilarida kasbiy ko‘nikmalarni shakllantirishda axborot texnologiyalarning o‘rni	8
Sanjar AZIMOV. Tasviriy san’atda sinfdan tashqari ishlarning ahamiyati	11
Dilshod MAMATOV. Muhandislik grafikasi fanini o‘qitishning innovatsion usullari (kompyuter grafikasi asosida)	14
Tolib SOBIROV, Qavmiddin OMONOV. Muhandislik grafikasini o‘qitishda me‘morchilik obidalaridagi geometrik yasashlarning tarbiyaviy ahamiyati	18
Arif KADIROV, Mehriniso QAHHOROVA. Yoshlarni kasb-hunarga yo‘naltirishda milliy qadriyat va an‘analarning o‘rni	21
Shuhrat G‘ULOMOV. Tarixiy janrda O‘zbekiston tasviriy san’ati rivoji	24
Shodijon BAKAYEV, Sherozjon SHOKIROV. Badiiy bezash ishlarida ranglarni to‘g‘ri qo‘llash tartibi va ularning emotsional ta’siri	27
Qoryog‘di JUMAYEV. Kasb-hunar ta’limi va tarbiya berish jarayonida sharq rivoyatlaridan foydalanish metodlari	30
Muzafar AVLIYAKULOVA. Tasviriy san’at o‘qituvchisi tashkilotchi, metodist va ijodkor	32
Гульнора ХАКИМОВА. Традиционная одежда узбекских женщин	34
Viloyat TUXSANOVA. Kashtachilik san’ati	37
Muhayyo AZIMOVA. O‘zbek xalq amaliy bezak san’ati turlari va ularning o‘ziga xos tomonlari	41
Sanjar AZIMOV, Maftuna SULAYMONOVA. Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida tasviriy san’atning zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalardan foydalanish metodikasi	44
Shodijon BAKAYEV, J.B.NE‘MATOV. Interyerni sharqona qirma uslubda bezatish texnologiyasi	47
Oybek SHOMURODOV. O‘rta maktab tasviriy san’at fanida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish	50
Aziza MUSINOVA. Amaliy bezak san’atida tasvir va kompozitsiyaning tutgan o‘rni	54
Akmal AMINOV. Autocad grafik dasturida 3d o‘lchamli obyekt nuqtalarining koordinatalarini kiritishning o‘ziga xos usullari	57
Gulshod OSTONOVA. Tasviriy san’at darslarida borliqni idrok etish hamda o‘quvchilarning fazoviy tasavvurlarini oshirish	61
Нозима КАДЫРОВА, Паризод РОЗИКОВА. Особенности национального платья жительниц Бухары в XIX веке как элемент изучения истории региона	64
Nigora IBATOVA. XIX-XX asr O‘zbekiston rassomlari ijodida manzara janri	67
Shahnoza IBADULLAYEVA. “Manzara janrida ijod qilgan rassomlar asaridan nusxa ko‘chirish” modulini o‘qitishda innovatsion ta’lim texnologiyalaridan foydalanish ahamiyati	71
Avaz SHUKUROV, Nargiza ASLANOVA. Kulolchilik - xalq amaliy bezak san’atining bir turi sifatida	76
Shodijon BAKAYEV, M.S.TO‘RAYEVA, D. USMONOV. Amaliy san’atda ranglardan foydalanish va ularning o‘ziga xos xususiyatlari	79
Nafisa AVLIYAKULOVA. Bo‘lajak o‘qituvchi shaxsiyatini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalaridan foydalanish	83
Sherali AVEZOV. Amaliy sanat tarixi va uning turlari	86
Muxiba SULAYMONOVA. Tasviriy san’atning shaxs ma’naviy kamolotida tutgan o‘rni	89
Alisher SHIRINOV. Tasviriy san’atni o‘qitishda borliqni idrok etish mashg‘ulotlari	91
Sadoqat SHODIYEVA. Arxitektura yodgorliklarida tasviriy va amaliy san’atni qo‘llanilishi	94
Nozima ASLANOVA. Boshlang‘ich sinf o‘qish darslarida o‘quvchilarning badiiy va axborotli matnlar mazmunini anglash va uni izohlash malakalarini rivojlantirish	97
Mohinur JALOLOVA. Diniy binolarda bezak san’ati	100
Maxbuba KARIMOVA. Xalq hunarmandchiligi darslarida amaliy bezak san’ati mashg‘ulotlarini o‘rgatish metodikasi	103
Jo‘rabek YARASHEV, Maftunabonu AKRAMOVA. O‘rta ta’lim maktablarda musiqaning muammo va yechimlari	106
Журабек ЯРАШЕВ, Нодира ШАДМАНОВА. Вопросы музыкальной гармонии в наследии просветителей IX-XII веков и их гуманистическое значение для культуры молодого поколения	108
Jo‘rabek YARASHEV, Maxfuza KAMBAROVA. Zamonaviy pedagogikada kreativlik tushunchasi	112
Maxfuza KAMBAROVA. Umumta’lim maktablarida musiqa darslarining nazariy asoslari	117
Jo‘rabek YARASHEV, Munisa RIZOYEVA. Musiqa madaniyati darslarida stilizatsiya uslubini turli usullarda qo‘llashning mazmuni	120
Zarnigor ALAYEVA. Yoshlarni musiqa ta’limi orqali milliy istiqlol g‘oyalari ruhida tarbiyalash	122

Aziza MUSINOVA

Buxoro davlat universiteti

tasviriy san'at va muhandislik grafikasi

kafedrasida o'qituvchisi

AMALIY BEZAK SAN'ATIDA TASVIR VA KOMPOZITSIYANING TUTGAN O'RNI

Ushbu maqolada biz dekorativ va amaliy san'atda kompozitsiyaning o'rni haqida gapiramiz. Talabalarni kompozitsiyani to'g'ri shakllantirishga o'rgatish, xomashyo va ish uslublarini muayyan materiallar bilan ajrata olish, fikrni qayerdan olish va uni kompozitsiyaga qanday kiritish kerakligi haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: dekorativ-amaliy san'at, kompozitsiya, naqsh, asboblar, to'qimalar, yorug'lik, ko'nikma, texnika, dekorativ tasvir, yog'och, metall, gips, texnologik imkoniyatlar.

В этой статье речь идёт о роли композиции в декоративно-прикладном искусстве. О том, как научить учащихся правильно составлять композицию, уметь различать сырьё и приёмы работы с определёнными материалами. Где взять идею и как включить её в композицию. Google translate.

Ключевые слова: декоративно-прикладное искусство, композиция, узор, инструменты, фактура, освещение, навыки, техника, декоративное изображение, дерево, металл, шпаклёвка, технологические возможности.

In this article we are talking about the role of composition in decorative and applied art. About, how to teach students to compose a composition correctly, to be able to distinguish between raw materials and techniques for working with certain materials. Where to get an idea and how to include it in the composition.

Key words: decorative and applied art, composition, pattern, tools, texture, lighting, skills, technique, decorative image, wood, metal, plaster, technological capabilities.

Kirish. Dekorativ va amaliy san'at chizmatasvirning ma'lum bir xarakteri, tayyor bezak turi sifatida, tekislikda joylashgan kompozitsiyaning maxsus turi bilan ajralib turadi. Bunday kompozitsiyalarni qurish ko'pincha o'quvchilar oldiga muayyan obrazlarning tabiiy shakllarini umumlashtirish, soddalashtirish, qayta ishlashni murakkab vazifa qilib qo'yadi. Ushbu muammoni hal qilishda o'quvchilarning kompozitsiya va amaliy san'at darslarida egallagan ko'nikmalari muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, dekorativ kompozitsiya ustida ishlashda o'quvchilar rangtasvir va chizmachilikdagi kompozitsiyani amaliy san'atdagi kompozitsiya bilan aralashtirmasliklari kerak. Rangtasvir va yoki grafik chizishda rassom tasvirning haqqoniyligiga erishishi, havo va chiziqli perspektiva qonuniyatlariga amal qilishi, perspektiva qoidalariga rioya qilishi kerak. Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi kafedrasida tashkil etilgan amaliy san'at to'garaklarida o'qituvchilar talabalarga dekorativ va amaliy san'atda ritmik kompozitsiya qurish qoidalarini chuqur o'rgatmoqdalar.

Asosiy qism. Materiallarga badiiy ishlov berish darslarida tasviriy san'at darslarida egallangan bilim va malakalar o'quvchilar uchun birmuncha chigallashadi. Agar talabaga dekorativ va amaliy san'atda kompozitsiyalarning o'ziga xos yechimi kerakli narsaga erishishi tushuntirilmasa, unda ularning aksariyati kompozitsiya ma'nosini an'anaviy dekorativ va amaliy san'at tilida ko'rsatishda jiddiy qiyinchiliklarga duch kelishadi. Shunday qilib, tasviriy va amaliy san'at kabi ikki xil san'at turining usul va metodlaridagi farqni sezmagani o'quvchilar amaliy san'atning har xil turlarida eskizlar yaratishda xatoliklarga yo'l qo'yadilar. Muayyan dekorativ tasvirni yaratish uchun talabalar bir qator xususiy detallardan chetga chiqishlari kerak.

O'qituvchining vazifasi o'quvchilarga ma'lum bir xom ashyo (qog'oz, yog'och, mato, metall va boshqalar bilan ishlashning asosini tashkil etadigan kompozitsiya uchun chiroyli, ritmik, to'g'ri tanlangan elementlarni yaratishni o'rgatishdir. Talabalar ko'pincha g'oya uchun ijtimoiy tarmoqlarga murojaat qilishadi, birinchi bo'lib duch kelganlaridan foydalanadilar, masalan: meva, sabzavot yoki turli xil hayvonlarning rasmlari. Ular kashta tikishni, metall va yog'och o'yishni boshlaydilar. Agar o'qituvchi vaqtida to'xtamasa va masalaning mohiyatini tushuntirmasa, dekorativ buyum va manzarali kompozitsiya o'rtasida aniq tafovut bo'ladi. Turli xil cho'tka texnikasi yordamida siz hajmli shakllarga erishishingiz mumkin. Yog'och, metall, gips va bo'yoqlarga qaraganda butunlay boshqacha badiiy, plastika va texnikaga ega. Rasmda siz bo'yoqlarning turli xil ranglarini aralashtirishingiz va har qanday rang sxemasini olishingiz mumkin. Tangalar va yog'och o'ymakorligida gips chizish materialni fizik chuqurlashtirish, turli xil usullarni qo'llash orqali yaratiladi: bolg'a zarbalari, bo'rttirma, kesish va boshqalar.

Dekorativ va amaliy san'atda ishlatiladigan materiallar (yog'och, metall, mato, gips va boshqalar.), butunlay boshqa asboblar (bolg'acha, po'lat qalam, keskichlar), yangi ish texnikasi (charxlash, o'yish, tikish) ham talabalardan epcillik va qat'iyatni talab qiladi. Faqat ushbu buyumlar bilan ishlash qoidalariga rioya qilgan holda talabalar kerakli muvaffaqiyatga erishishlari mumkin. Bu qoidalarni buzish, kandakorlik san'ati,

yog‘och o‘ymakorligi va boshqalarda kichik bezak va keraksiz taqlidga aylanadi. Dekorativ-amaliy san‘at va tasviriy san‘atning butunlay boshqa, mustaqil turlari ekanligini unutmashimiz kerak. Ularning har biri o‘ziga xos xususiyatlarga, vazifalarga va elementlarga ega.

Yassi siluettlarning ifodali chiziqlari dekorativ kompozitsiyalarda katta ahamiyatga ega. Ko‘pincha obyektning alohida detali yoki uning soddalashtirilgan belgisidan foydalaniladi va chizma auditoriya mavzu haqida to‘liq tasavvurga ega bo‘lishi uchun tuziladi. Dekorativ kompozitsiyalarda, qoida tariqasida, yovvoyi tabiat elementlari ishlatiladi va tasvir to‘liq naqsh sifatida qurilgan. Mavzuni tarixiy adabiyotlardan olish mumkin, turli xil tabiat hodisalari dekorativ kompozitsiyalarda ham aks ettirilishi mumkin. Kompozitsiyalar uchun mavzular turli xil bo‘lishi mumkin: gul, novda, barg, meva, hayvon, baliq, qush, odamlar.

Kompozitsiya motivlarini talabalar atrofida olishlari mumkin. O‘zingiz ustida diqqat va tizimli ish uzoq kutilgan samarani berishi mumkin. O‘quvchilarni tabiatni kuzatish va ko‘rganlarini eskizlarda ko‘rsatishga o‘rgatish kerak. Sizga gul, daraxt tanasi, kurtak, chiroyli barg shakli yoqib qoladi - bularning barchasi albomda chizilgan bo‘lishi kerak. Kelajakda bu eskizlarning barchasi foydali bo‘lishi mumkin. O‘quvchilarni tabiatdan rasm chizishga o‘rgatish, qo‘l motorikasini, ko‘zni rivojlantirish, atrofni chiroyli ko‘ra bilish kerak.

Dekorativ kompozitsiyani yaratish g‘oyasi fantastika va u uchun yaratilgan san‘at asarlari bo‘lishi mumkin. Masalan, Alisher Navoiy asarlari miniaturasi.

Lirik musiqa, chiroyli she‘r tinglash, muzeylar va ko‘rgazmalarga tashrif buyurish paytida yangi kompozitsiya g‘oyasi paydo bo‘lishi mumkin, bir so‘z bilan aytganda, odamni hayratga soladigan va undagi ijodkorlikni rag‘batlantiradigan hamma narsa.

Kompozitsiyalar uchun g‘oya ko‘pincha talabalarda materialning badiiy va dekorativ imkoniyatlarini tahlil qilishda paydo bo‘ladi. Materialni tanlashda talabalar faol ravishda tasvirni shakllantiradilar, keyinchalik ular ushbu materialda mujassamlashadi. Ammo buning uchun talaba dekorativ tasvirni yaratish va g‘oyani materialda aks ettirishning ijodiy jarayoniga xos bo‘lgan texnologik, kompozitsion va uslubiy xususiyatlarni hisobga olgan holda kelajakdagi mahsulot loyihasi ustida ishlashi kerak. Agar ushbu xususiyatlar kuzatilsa, talabalar ijodiyoti natijalari ko‘zni quvontiradi va talabalar o‘z ishlari bilan faxrlanishlari mumkin.

Eskizlar ustida ishlashda talabalar yaratilayotgan dekorativ va amaliy san‘at mahsulotining kattaligini vizual idrok etishni hisobga olishlari kerak. Talabalarning shakllarni vizual idrok etishi turli omillarga bog‘liq. Quyidagilar kabi:

- mahsulot o‘lchami va shakli;
- mahsulot nimadan yasalganligi;
- mahsulot rangi;
- mahsulot massasiga ulashgan narsalarning shakli va o‘lchami;
- bu mahsulot maqsadi.

Dekorativ va amaliy mahsulot uchun loyihani ishlab chiqishda yuqoridagi mezonlarni hisobga olish kerak.

Yangi mahsulot loyihagini ishlab chiqish belgilangan xalq an‘analari ruhida estetik talablarni hisobga olgan holda amalga oshiriladi.

Amalda kompozitsiyaning har xil turlari mavjud: frontal, hajmli, chuqur-fazoviy. Masalan, sandiqcha, qalam qutisi va boshqalar loyihagini yaratish, talaba dekorativ va amaliy san‘at mahsulotlariga xos bo‘lgan uch o‘lchovli kompozitsiyani hal qilish xususiyatlaridan foydalanishi kerak. Ushbu mahsulotlar tekisligining tarkibini ishlab chiqishda frontal kompozitsiya qonunlariga rioya qilish kerak. Dekorativ va amaliy san‘atdagi kompozitsion tuzilmani ajratib turadigan narsa shu. Nisbatlar, o‘lchov, ritm, kontrast, nyuans, rang va boshqalar tufayli talaba o‘z g‘oyasini bir kompozitsion birlikka mujassamlashtirishi mumkin.

Nisbatlarni kuzatib, o‘quvchilar shakllarning alohida qismlarining butun va bir-biriga o‘lchov munosabatlariga e‘tibor berishlari kerak. Mutanosiblik yonida shaklning barcha elementlarini “mutanosiblik” va “bo‘ysundirish” kabi tushunchalar bo‘lib, ularni to‘g‘ri tushunish va unga rioya qilish badiiy mahsulotlar sifatini yuqori tushunishga olib keladi.

Talabalar tomonidan yaratilgan loyihalar keng ko‘lamli, odamga mos kelishi kerak. Talabalar, eng yaxshi tayyorgarlikdan kelib chiqib, dekorativ mahsulotni kompozitsion qurishda o‘lchov prinsipidan foydalanishlari kerak.

Eng muhim kompozitsion vosita ritm bo‘lib, uning eng muhim xususiyati shakl yoki dekorativ elementlarining davriy takrorlanishi va ular orasidagi masofalardir. Shuni unutmashimiz kerakki, dekorativ kompozitsiya faqat ishlatilgan ritmik ketma-ketliklar to‘ldirilganda tugaydi.

Amaliy faoliyatda san‘at nazariyasini o‘rganish dekorativ va amaliy san‘at mahsulotlarini yaratish uchun o‘quvchilar to‘garak mashg‘ulotlari davomida dekorativ tasvirni kompozitsion yechishning boshqa xususiyatlari bilan ham tanishadilar.

Kontrast taqqoslashlar, massalar, kattaliklar kontrastlari, shakl, rang, to‘qimalar va h.k.larning rivojlanish yo‘nalishlari ular mahsulot elementlarining tashqi xususiyatlarini va yaxlitlikni idrok etishni

ta'kidlash, mustahkamlash uchun xizmat qiladi. Amaliy san'atdagi yana bir muhim kompozitsion vositalar rangdir. Kandakorlik san'atida o'quvchilar kelajakda relief uchun metall tanlashda va tayyor mahsulotni o'yish usulini hal qilishda rangga duch keladilar, chunki metallga rang tuslari oralig'i oldindan o'ylab ko'rilishi kerak. Tabiiy yoki tuslangan yog'och rangi relief detallarining ishlanganligi bilan birgalikda o'yilgan tasvirning samaradorligini oshirishga imkon beradi.

Shunday qilib, talabalarining dekorativ va amaliy san'at mahsulotining eskizi ustida ishlashida shakllantirish, kompozitsiya vazifalari hisobga olinishi kerak, shuningdek, timsol uchun tanlangan materialning dekorativ va texnologik imkoniyatlari hisobga olinishi kerak.

Hozirgi kunda dekorativ va amaliy san'atda o'ziga xos xususiyat keng tarqaldi - ma'lum interyerlar bilan bog'liq bo'lmagan va ma'lum funksiyalarni bajarmaydigan asarlarning paydo bo'lishi. Bular turli xil materiallarda ishlab chiqarilgan devor panellari: metall, yog'och, gil, oltin kashtalar, milliy kashtalar va boshqalar.

Turli xil dekorativ texnikalarda devor panellarini yaratish oliy o'quv yurtlarida darslar va amaliy san'at to'garaklari sharoitida kuzatiladigan talabalar vizual ijodining o'ziga xos xususiyati hisoblanadi.

Talabalar jamoalari rahbarlari chizilgan rasmning tabiati, yog'och yoki metallda mujassamlash uchun tayyorlanadigan kompozitsiyalarning xususiyatlari haqida suhbat olib borishlari kerak, shunda talabalar dekorativ va amaliy san'atning vizual qurilishining o'ziga xos xususiyatlarini tushunadilar.

Dekorativ va amaliy san'atda haddan tashqari murakkab burchaklar naqshlar bilan to'ldiriladi. Tasvirning umumiylikka, hatto shaklning sxematikligiga va asosiy tafsilotlarga urg'u berishi kerak. Natijada ifodali obraz paydo bo'ladi.

Ishlayotganda mahsulot qanday xomashyo va qaysi texnikada ishlab chiqarilganini hisobga olish kerak. Masalan, mis parchasida qanday naqsh bo'lishi kerakligini ko'rib chiqing. Qog'ozda tayyorlangan eskiz nusxa ko'chirish yo'li bilan metallga o'tkaziladi. Biz o'tkazilgan naqshni bolg'a va maxsus po'lat qalam bilan zarb qilishni boshlaymiz. Naqshlar aniq tasvirlarni oladi va chizilgan fon parallel chiziq bilan to'ldiriladi; tasvir burchak va kesmalardan mahrum bo'lib, siluet ravshanligini oladi. Yog'och o'ymakorligidagi bir xil tasvir butunlay boshqacha ko'rinish hosil qiladi. Naqshlarning o'yilgan tasviri materialning dekorativ xususiyatlariga bog'liq. Keltirilgan misollarning har birida tasvir uchun obyekt bo'lib xizmat qilgan naqsh bir xil emasligi ayon bo'ladi. Shu bilan birga, u metalldagi naqshga o'xshash bo'ladi. Bu misollar shuni ko'rsatadiki, dekorativ san'at tabiatda mavjud bo'lmagan obrazlarni yaratadi, shu bilan birga tabiatdan elementlar asos qilib olinadi. Foydalanilgan materialning fakturasi badiiy ifoda uchun muhim ahamiyatga ega. Yaratilgan mahsulotdan dekorativ effektga erishish uchun siz qo'lbola materialning qanday yuzasiga ega ekanligini yodda tutishingiz kerak. Sirtning tuzilishi (qo'pol, silliq, relief va boshqalar) yuqoridagi samaraga erishishda muhim rol o'ynaydi.

Amaliy san'atni o'rganishda o'quvchilar ishlov beriladigan materiallarning xossa xususiyatlarini ham o'rganadilar. Xossa – buyum sirti tuzilishining tashqi belgilari. Bu, ayniqsa, yog'ochning tabiiy rangi bilan birga to'qima badiiy tasvirni hal qilishda faol vosita bo'lgan barcha turdagi yog'och mahsulotlarida juda ta'sirlidir. Xossa va fakturadan to'g'ri foydalanishni o'rgangan o'quvchilar ko'proq dekorativ effektga erishadilar va ishlov berilgan materiallarning estetik o'ziga xosligini ochib beradilar.

Tayyorlangan eskizni bir xil bosim bilan ingichka chiziq bilan aylantirish kerak. Bu kontur chizmasi bo'rtma va o'yma tekisliklar chegarasini ajratadi yoki metall iz qoldiradi.

Dekorativ va amaliy san'atda materialning o'ziga xos badiiy imkoniyatlarini aniqlash va maksimal darajada oshirish kerak. Har xil ish turlari tanlangan materiallarning plastik, dekorativ va texnologik imkoniyatlarini, shuningdek, ularni qayta ishlash texnikasini hisobga olgan holda tubdan boshqacha kompozitsion yechimni talab qiladi. Asboblardan ishlov berish texnikasi va ishlov berish texnologiyasi ham dekorativ tasvir tabiatiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa. Tasvir materiali va obyektlari bir xil bo'lishiga qaramay, har bir o'quvchining ish uslubi va ijodiy tasavvuri o'ziga xosdir. Har kimning o'z umumlashtirish va soddalashtirish darajasi, o'z o'lchovi, o'z uslubi va qo'l yozuvi bo'ladi.

Adabiyotlar

1. Сергеев Б. Чеканное искусство. -Т.: O'zR davlat badiiy nashriyoti, 1960.
2. Musinova A.S., Hamrayeva N.A. Milliy qandakorlik san'atining shakllanishi va xususiyatlari: Barqarorlik va yetakchi Tadqiqatlar onlayn ilmiy jurnallar. – 2021. – T. 1. – №. 5. – P. 367-371.
3. Musinova A. S. Bezak va amaliy san'atning asosi sifatida. - Yevroosiyo ilmiy jurnali, 2016.
4. Sulaymanova M.B., Musinova A.S., Kodirova N.A., Ibadullayeva Sh. I. The significance of decorative-applied art in the educational process of higher. Journal of contemporary issues in business and government. 2021/3/15.
5. Musinova A.S. Craft rite “Kamar baste” (initiation of a apprentice into a master) in Central Asia. E-Conference Globe, 2021.